

lidské — vedla k požadavku, aby všem věřícím, tedy nejen kněžím, byla večeře Páně podávána celá, to jest pod obojí způsobou, aby se nikomu neujímalo z celého požehnání nabízeného ve svátosti a aby uložení Kristovo: „To čiňte na mou památku... pijte z toho všichni...“ [Luk. 22, 19; Mat. 26, 27] nebylo rušeno nálezem lidským. Husův přítel a spolubojovník M. Jakoubek ze Stříbra zjistil ostatně, že se pod obojí podávalo v církvi římské až do 12. století, a že bylo podávání pouhého chleba [hostie] dlouho církvi odmítáno jako manichejský blud. Třetí pražský článek zakazoval světské panování kněžím a mnichům a žádal jejich chudobu po příkladě Kristově a apoštolů. Článek čtvrtý ohlašoval konání kázně ve všech stavech křesťanské společnosti, kažením a stavováním smrtelných hříchů.

Za všemi těmito články zní vědomí prožívané s větší menší intenzitou, že křesťanstvo žije v posledním věku lidstva. Kázání slova Božího má dokonat očistnou a záchrannou funkci prací věrných svědků Božích, než přijde den soudu, a upevnit vytrvalost věrných za rozmachu moci Antikristovy. Je neodvolatelným úkolem všech věřících. Plná účast při stole Páně má posílit nezslabeným pokrmem a nápojem jejich společenství v témž zá-
pase víry, zpřítomnit jim blízkost Kristovu i slibů o jeho konečném vítězství, manifestovat rovnost dítek Božích a jejich nárok na spravedlnost, která bude v Kristově příchodu plně uplatněna. Královské vládě Kristově musí církev vykročit vstříc návratem k apoštolskému vzoru, jenž vede kněze zpět k životu v chudobě a ctnosti, všecky stavy pak k ukázněnosti života podle Božích příkázání, v jasném odlišení od hříchů. Je třeba číst patristické doklady, jimiž pražští a táborští bohoslovci doprovodili Čtyři články, abychom plně obsáhli smysl i východisko husitského programu.

Husitské strany se odlišovaly různým náboženským stanoviskem i sociálním programem, neboť s českým hnutím náboženským těsně souviselo úsilí po změně sociálních poměrů a husitská reformace byla zároveň revolucí. Tíseň pocházející z vnitřní situace v Čechách za rozporů mezi králem Václavem IV., vyšší šlechtou a duchovenstvem, obecná nespokojenost s církví

a s kněžstvem pro jeho moc a lakotu, touha po zlepšení sociálních podmínek v měšťanstvu, zvláště v jeho chudších vrstvách, stejně jako mezi poddanými sedláky a ještě více v chudíně venkovské i městské spojily se s programem reformačním. Vedly k výbuchu, jenž nadto měl do jisté míry i přízvuk národnostní, pokud se za udržení dotavadních řádů či zlořádů v církvi a v křesťanské společnosti stavěl německý vysoký klerus v Čechách a německý patriciát českých měst. Povězme však hned, že náboženské hnutí v Čechách vždy nějakou měrou strhovalo i české Němce, takže národní ráz husitství nikdy nepřevládal bez výjimky. Doklad, že šlo o reformu celé církve a celé křesťanské společnosti.

Umírnění husité ve straně pražské zůstávali vcelku v mezích, po něž dospěl kostnický mučedník. Čtyři články vyjadřovaly pro ně maximum požadavků. Jinak zejména trvali na římském svěcení svých kněží ve smyslu osobní apoštolské sukcese a byli vůbec vedeni snahou po obnově dohody s římskou církví i s papežskou kurií, která se po kostnickém koncilu opět ujala vedení katolické církve. Živý smysl pro jednotnost církve zatěžoval na druhé straně jejich rozhodnost pro nápravu jejich základů, takže po katolicku uznávali autoritu církevních otců a učitelů. I když zdůrazňovali Písmo na předním místě, ponechávali v platnosti katolická dogmata a řády: vzývali svaté, uznávali očištec, vrátili se k transsubstanciačnímu učení o živlech večeře Páně, užívali ornátů a dodržovali obřady, svátky a posty římské církve. Eschatologii pojímali spíše ve smyslu individuálním, spirituálním a nadčasovém než ve smyslu universalisticky objektivním. Rozuměli jí tedy ve smyslu středověkého učení, jež zbavilo pohled k posledním věcem původní nadějnosti a průlomnosti. Zbýval tu pohled k věčnosti bez očekávání a bez chtění převratných změn, jimiž by byla křesťanská společnost přebudována. S konservatismem církevním šel u nich ruku v ruce konservatismus sociální. Do pražské strany se seskupili bohatší měšťané v Praze i ve mnoha venkovských městech, šlechta a universitní mistři. Sekularisací majetků církevních byly jejich sociální požadavky uspokojeny; dalších revolučních změn si nepřáli. Brzy se vraceli k monarchismu. Dlouho soutěžili v týchž so-